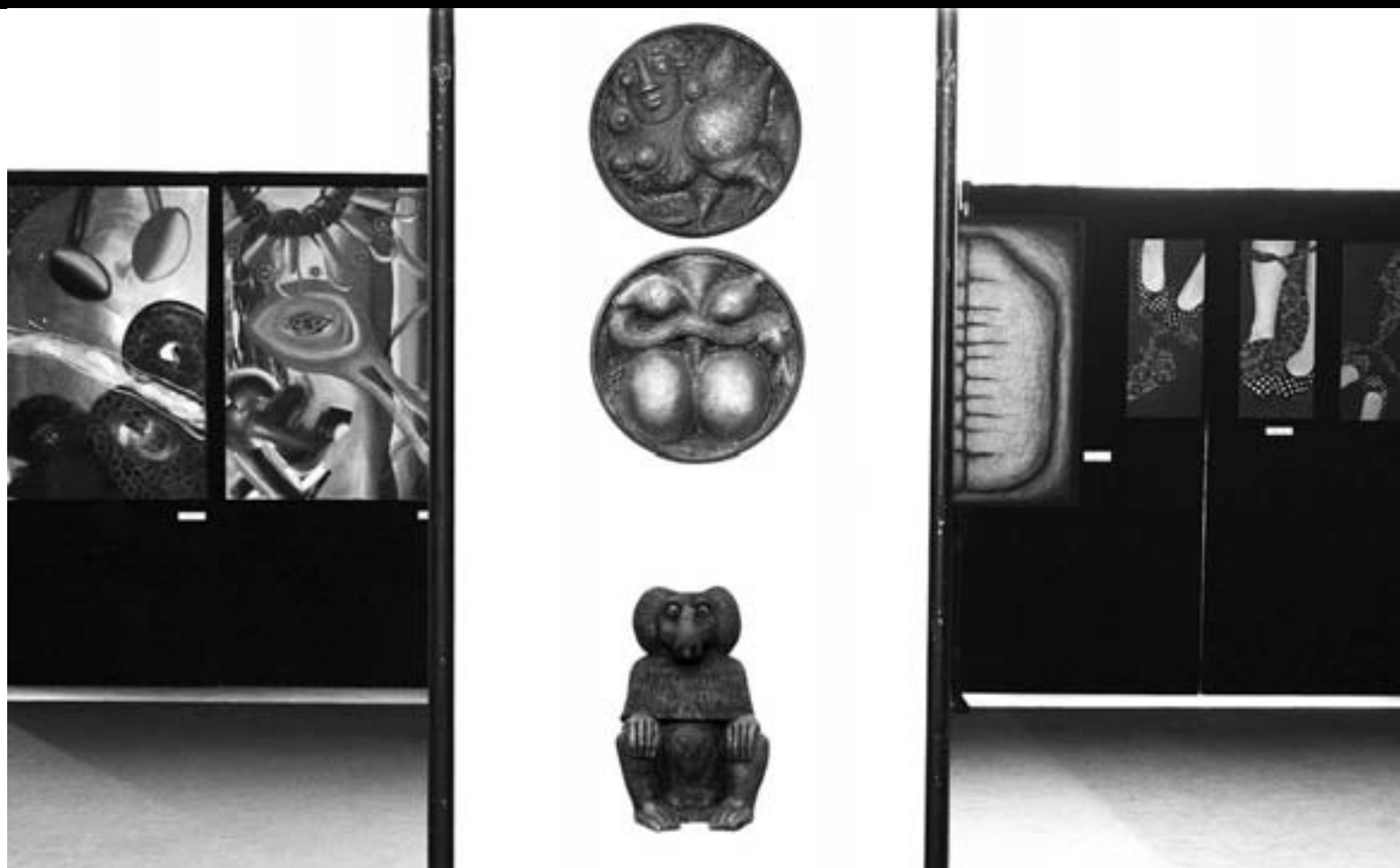

Egerszegi tárlatok

Vitrin - 2010

A vidéki képzőművészet a nehézségek, a tágabb körű visszhang elmaradása ellenére sem adja fel. Az ambíciók, a bizonyítási kényszer, a belső és külső igények megteszik a magukét. Jobbnál jobb tárlatok szerveződnek, a múzeumi és egyéb kiállítóhelyeken rangos művészek tárlataira invitálják a látogatókat, s a helyi (önkormányzati) mecenatúra nagyvonalúan igyekszik szinten tartani a korábbi években bőkezűbben mért támogatást. Zalaegerszegen is hasonló a helyzet. A három ismert kiállítóhely – a Göcseji Múzeum, a Keresztury ÁMK kiállítóterme és a Gönczi Galéria egyaránt – egymással versengve igényes programmal csábítja a (sajnos, nem túl nagyszámú, de olykor imponálóan kivonuló) helyi és környékbeli közönséget.

A 2010-es év különösen jól kezdődött. A Magyar Kultúra Napja alkalmából – több éve már visszatérően

– az újjáalakult kortárs művészeti csoport, a Vitrin alkotói mutatják be legújabb műveiket a Hevesi Sándor Színház galériájában. Így történt ez az idén is. A grafikai műfaj mindig is erőssége volt az egerszegi csoportnak. Ezúttal sem csalódtunk. Tóth Norbert szénvázlatai-akttanulmányai egy érett művész megnyilvánulásai (*Aki hitében, Az út közepén*). Horváth László, az ismert szobrászművész – akinek grafikai lapjait már többször megcsodáltuk – ismét sajátos hangulatú, geometrikus osztatú kettős képe (*Kódolt üzenet*) a cybervilágból hoz üzenetet, de a szigorúan szerkesztett alakzatokon belül, rendkívül finoman megmunkált, lírai motívumokkal „szórt” részletekkel lepett meg. Fia, Horváth László Adrián (L’Adrian) – aki a modern grafika elkötelezettje – hasonló kontraszttal dolgozik, a mértani elemek lírai kontextusba való megjelenítésével képes hatni

Szabolcs Péter:
Megbocsájtás

(*Fibonacci, Dobozolt vonalak*). Németh Miklós – aki autodidaktaként már jelentős szakmai sikereket tudhat maga mögött különleges, egyedi rajzaival – ebből a gazdag kollekciónál hozott el egy utazási élményét megörökítő, jellegzetes darabot (*Felvidéki lélek*). (A Keresztury ÁMK Kiállítótermében rendezett önálló kiállításáról külön szólunk.) Frimmel Gyula pedig valóságos mestere a legkülönbözőbb, ritka grafikai eljárásoknak, melyeket képes mély, filozofikus gondolati tartalmakkal telíteni. Kedveli az ironikusan értelmezett, festői-grafikai idézeteket, mint itt is: (*Johannes Vermeer hűlt helye*), vagy a másik (*Az ismeretlen birtok*), akár Greenaway filmjére, A rajzoló szerződésére, irányuló munka.

László Edina *Halotti leple* – a vér(bor)-folttal átítatva, az átváltozás misztériumát akarja megragadni. Budaházi Tibor – több helyütt is látható – *Kettős képe* átmenet a grafika és a festmény között. A szeriális mű az apostolfigura „végtelenítésével” jeleníti meg a hit kimeríthetlenségét. Karner László archaikus, ősi jelekre, idOLOKRA, formációkra egyszerűsödő, de rendkívül művesen megmunkált, gazdag színárnyalatú és felületű festményei ismét megragadták a képzeletet (*Cím nélkül I-II.*). Kis Ágnes Katinka szertelenül

Nagy Szilvia:
Breviárium

csapongó, vad, nyers színekben pompázó festményei, tárgyias és mégis szürreális víziói szinte elkápráztatják a nézőt. Egyszer a tömegkultúra tárgyi világából merít áradó, széles ecsetvonásokkal felrakott képein, máskor a növényi (már-már fantasztikumba hajló) vegetáció buja ornamentikájából konstruál lenyűgöző látványvilágot. Bárdosi Katinka a figurativitás meghökkenítő részleteivel kápráztat el. Többnyire női alakjaira különleges, gyakran torzító, leleplező perspektívából tekint. Egy-egy ruhadarab, nyakkendő, blúzrészlet, cipő árulkodik viselőjéről. (A hiúság vásáráról.) Mindez bravúros festői előadásban! Dienstag István nem fogy ki a groteszk ötletekből. Ezúttal sem tagadva meg magát, a *Csupa ezüst* iróniája a modern bálványimádás elutasítása. Nagy Kálmán továbbviszi erőteljes festői kifejezőmódját, az *Ablak* ennek meggyőző példája. Bedő Sándor a kikelet jegyében hozta el alkotásait: kedvelt fecske-motívumának megfestése mellett egy élénk színekkel felrakott *Tavaszi tájjal* lepelt meg. A figurativitásnak elkötelezettek közül Dienes Gyula karakteres *Török férfi* című képével hozott hírt egy egzotikus világból, míg Tánczos György kimeríthetetlen gyermekkori élményvilágnak kedvezett jellegzetes, széles ecsetvonásokkal, szürkés tónusokkal festett, fotó-dokumentumszerű, *Emlék* című festményével. Ágh Tüttő Edit romantikus-sejtelmes szemléletű, extatikus *Tavaszi tánca* az örök megújulás előtti hódolat, míg Balogh István Péter – kissé a szentendrei iskolára emlékeztető stílusban alkotott, de mégis egyéni látásmódú kollekcója – újjólag bizonyítja: a térség legjobb alkotói közé tartozik. Különös, álomszerű

tájai és figurái, lebegő kompozíciói, visszafogott, mégis kifejező színei kiforrott, érett mesterre vallanak. Különösen a *Szerenád* groteszk zenehallgató csoportja megkapó.

Nemes László korai korszakához tért vissza, amikor festett térszerkezetekkel hívta fel magára a figyelmet (*Szerkezet I.-II.*). Nagy Szilvia szerény, de mívés *Breviárium*a a tűzzománc technikájának kiváló ismeretéről árulkodik. Szelényi-Leclerc Ulrik egyre inkább magára talál a „rurális avantgarde” művelőjeként, a különböző mezőgazdasági szerkezetekből, szerszámokból összeállított konstrukciói pompás fantáziáról és bravúros megmunkálásról vallanak (*Világórző sárkány, Vasvirág, Lepke*). Farkas Ferenc művészportréi (*Düree, Klimt*) ismét lenyűgöző beleérzésről, mesteri mintázásról tanúskodnak. Németh János állatszobrai munkásságának jellegzetes darabjai, bölcsesség és derű szimbólumai. Az itt szereplő (majom)

király ebből egy különösen kifejező darab. Kellemes meglepetést okozott Szabolcs Péter, aki az utóbbi időben meglehetősen visszahúzódott. A kiállításon szereplő kollekciója azt bizonyítja, hogy műhelyében intenzív munka folyik. Visszatérése egy korábbi, sikeres korszakának technikájához, a gyúrt, hajtogatott lemezekből kialakított figuralitáshoz, most is sikeresnek bizonyult. Friss, eredeti alakzatokat láttunk, a megszokott erős allegorizálással, „gondolati-érzelmi” töltettel (*A nagy karnevál, Kutya, macska*). A *Megbocsátás* pedig igazi remekmű: a két férfialak egymásra borulása, testbeszéde minden szónál többet mond, érzelmi „aurájuk” hatása alól nehezen vonja ki magát a látogató.

A Vitrin tárlata megmozgatta a képzőművész-társaság tagjait; ez a visszatérő kiállítási forma biztos pontja a munkálkodásnak, s mint ilyen, ezúttal is elérte célját.

A vonal tündöklése...

(Németh Miklós grafikai
kiállításáról)

Németh Miklós:
Takarodó

A zalaegerszegi grafikusok fiatal tehetsége Németh Miklós. Több, kisebb tárlat után az év elején lehetőséget kapott arra, hogy átfogó kiállítást rendezzen régebbi és újabb lapjaiból.

A pályakezdő alkotó igényes autodidaktaként, hihetetlen szorgalommal dolgozta magát bele a műfaj, a mesterség mélyrétegeibe. Kötődése a szecesszióhoz első látásra nyilvánvaló: „kéjesen vonagló, burjánzó vonalai” még a közömbös látogatóban is felkeltik az érdeklődést (és az elismerést). Emlegethetnénk a nemzetközi mestereket, mint az angol Beardsley, a cseh Mucha, az osztrák Klimt, vagy a magyar Nagy Sándor, Körösfői-Kriesch Aladár, de itt sokkal inkább arról van szó, hogy Németh Miklós a maga által kitalált, kifejlesztett stílus jegyében (a vonal bővületében) dolgozik. Talán túlságosan is elszigetelődve. Különleges gonddal, mesterségbeli tudással létrehozott egyedi tusrajzai bizarr, komikus-

ironikus világot vetítenek elénk: sajátos Németh Miklós-i optikán általszűrve. Legyen a téma felvidéki fatemplom (a lélek háza), a különböző úti élmények „leábrázolása”, a Biblia jelenetei vagy a Villon-versekre készült sorozat darabjai. S talán itt a probléma: a téma és a stílus nem minden esetben konveniól egymással. Misztikus élmények megjelenítésére, fantáziakiélésre nagyon is alkalmas (*Elindultam holdsugár ösvényen, A titkok kapuja, Az egyik magasba vágott, de a mélységbe szállt*) ez túldíszített vonalburjánzás. A Villon-balladák hangulatát is nagyszerűen közvetítik a különböző verssorokra komponált, már-már a végletességig csigázott, karikírozott képek (*Buján fetrengtünk, Kényúrként éltünk*), a haláltánc-motívum is erőteljes jelenetekben kél „életre”, a stilizáló-ornamentizáló formajegyek tobozódása közepette. Itt azonban megjelenik némi divergencia: a versek tragikum

sajnálatosan blaszfemizálódik, a forma „bájlógása”, egysíkú ábrázolása egészen más, a nevetségesség irányába viszi el a súlyos emberi tartalmakat. Még inkább így van ez a bibliai témák megjelenítése esetében. A frivol beállításban ábrázolt szakrális helyzetek, jelentek nem biztos, hogy az eredeti szöveg által sugallt irányba hatnak. Érdeemes lenne elgondolkodnia ezen a grafikusművészeknek, túl azon, hogy jó szándéka vitathatatlan. Talán nem kellene mindent (és minden áron) frivol vízióvá varázsolni. Mintha belemerevedett volna – szemléletében és formavilágában is – az ifjú művész ebbe a valóban virtuóz, de olykor már öncélú

stilizáló stílusba, melynek nyomán látványos vizuális szöttezés, édeskés, habkönnyű grafikai képregénnyé egyszerűsödik a valóság. Nem ártana egy kis nyitottság, tájékozódás, többek közt az igen gazdag magyar grafikai hagyományban, melyben bőven akad olyan alkotói oeuvre, amelyből inspirációt meríthetne. (Gondolok itt Almássy Aladára, Banga Ferencre, Bálványossy Hubára, Kondor Bélára, Major Jánosra, Martyn Ferencre vagy Vén Zoltánra.) Azt hiszem, ez a jótékony megújulás Németh Miklós tehetségének kibontakozásában is komoly előrelépést jelente.

Keresztutak

(Béres János szobrászművész és Kelebi Kiss István grafikus-festő tárlata a Gönczi Galériában)

A vidéki művészpályák megszokott állomásai: főiskolai vagy egyetemi diploma, művésztanári állás, tanítás, s utóbb, ha erre lehetőség nyílik, önálló műterem, a hön óhajtott „szabadúszással”, mely az alkotói lehetőségek optimális kibontakozását jelent(het)i. Nehezebb azoknak, akik más utat járnak be a művészi elismerésig. Akik autodidakta módon, a belső elhivatottság sugallataira hallgatva, vállalják a hosszabb és rögzesebb utat, az önképzés nem könnyű stációit, a szakma, a mesterség elsajátításának keserveit. A kellő makacsság és kitartás – és persze a legfontosabb –, a tehetség, a teljesítmény

adhat felmentést a kötelező stúdiókat alól. Az elmúlt években többen is ez utóbbi módon kerültek a kortárs képzőművészet élvonalába, gondoljunk a Vajda Lajos Stúdió tagjaira, ef Zámbó Istvánra, felugossy Lacára, Wahorn Andrásra, a fehérvári Hegedűs 2 Lászlóra vagy Bukta Imrere. (Az utóbbi kettő a Pécsi Képzőművészeti Egyetem hallgatójaként, idős fejjel szerzett diplomát.) Mindez Béres János kiállításáról jutott eszembe, amelyet a zalaegerszegi Gönczi Galériában rendeztek, márciusban, szobrász pályájának 25. évfordulója alkalmából. Hisz a fent emlegetett, autodidakta művészekhez

hasonlóan küzdötte fel magát a mai elismerés, elfogadottság szintjére. Tanulmányai során sokféle hatás érte: mégis két mester nevét feltétlenül meg kell említeni. Az egyik Dús László festőművész, akinek egerszegi rajzsakkörébe járva, a múlt század hetvenes éveiben, a rajzolás biztonságát sikerült elsajátítania. (Ma is vallja, amit Ferenczy Béni írt *A szobrászati technikák* című tanulmányában: „... minden művészetnek, a szobrászatnak is alapja a rajz. A rajz, nem mint önálló művészi gyakorlat, hanem mint közvetítő a képzelet és a valóság között”.) A másik: Szabolcs Péter szobrászművész, akinek műtermében és műhelyében több évig „inaskodott”, hogy a mintázás, faragás, vésés, öntés megannyi szakmai fogását megtanulja. Így is lehet, csak sokkal nehezebb eljutni az önállóságig, a szakmai biztonsáig, az első komolyabb megrendelésig. (1986-ban készítette el Hevesi Sándor portréját a színház emeleti aulájába.) S ezt követték köztéri munkái, melyek számszalai településen, de főként a megyeszékhelyeken találhatók. A zalaegerszegi színházzal való bensőséges kapcsolata közismert. Az alapítástól kezdve bejáratos a „klubba”, ahol Ruszt József, Gábor Miklós és Bereményi Géza barátságát is megszerezte. S milyen az élet! Gábor Miklós síremléke a Farkasréti temetőben az ő alkotása, s Ruszt Józsefé a zalaegerszegiben szintén az ő elképzelései, keze nyomán készült el. Még szerencse, hogy a jó barát, Bereményi Géza domborművét – a másik két örökös taggal egyetemben – együtt avathatták fel. Egyébként, ha már itt tartunk: Béres János egyik erőssége az érzékeny, az ábrázolt személyiség karakterét, lelki-hangulati pozícióját visszaadó portré. (A színház előterében elhelyezett domborművek másolata is szerepel a kiállításon, mind a négy igazi szobrászi „átírás”, semmiképpen sem nevezném őket „bronz fényképeknek”, ahogy itt-ott olvasható.) Köztéri szobrain kiváloán kamatoztatja ezen tehetségét, de az itt látható József Attila és Zala György dombormű is, a hasonlóság mellett, valódi telitalálat. (A Zala György-dombormű gipszöntvénye kiöntésre és elhelyezésre vár, a szobrászművész egykori budapesti villáján-műtermén, melyet ma a líbiai nagykövetség használ.) Hasonló a *V. S. sárkányrepülő emlékére* készült nagyobb munka kislasztikai változata.

Persze, nincs könnyű dolga Béres Jánosnak, amikor éppen ebben a műfajban kívánja bemutatni az elmúlt évek termését. Hiszen szinte folyamatosan dolgozott a köztéri és egyéb megrendeléseken, és a szívének kedves, a legsajátabbnak érzett, s a gipszöntvényig eljutott művek kiöntésére, anyagiak miatt, csak ritkábban került sor. Hisz legkedveltebb anyaga a bronz, ez a reneszánszban újra felfedezett és gyakran használt ötvözet. Egyébként szakmailag is vonzódik a reneszánsz kismesterekhez, Cellinihez, Ghibetihez, Robbiához, vagy Jacopo della Quercióhoz. Intim, részletgazdag formálásuk ma is eszménye. Mégsem követte ezt az utat. Radikálisan

váltott, amikor a finom, anatómiailag is pontos, állati és emberi (tárgyi) részeket kezdett kombinálni, fantáziaszülte lényeket kezdett kreálni, a szürrealizmus alkotói módszerét választva. Magyarországon kevésbé vált ez elfogadottá, pedig a szentendrei Európai Iskolából a múlt század negyvenes éveinek végén az USA-ba „költözött” Jakovits József szinte mindent megvalósított, ami ezen a téren elképzelhető. A ma Péccsett élő Palotás József bizonyult eredeti követőjének. Mindkettőjüket az ősi kultúrák jelképekkel zsúfolt világából „átmentett” formációk érdeklik; Béres János azonban inkább a Bosch-i és Dali-i látomások nyomán hozza „létre” a maga, köznapiságból is merítő, ironikus, groteszk, torzószerű teremtményeit. Persze, ezek némelyikéből sem hiányoznak a kulturális-történelmi utalások, mint a Mars és *Vénusz* című műveiből, ahol az egyiptomi szobrászattól láthatunk „idézeteket”. Jellegzetes, több variációban is elkészített mű a *Csellő* és a *Tücsök*. (Béres János címadásában is szerepet játszanak a szellemes szójátékok, torzítások, jelentéscsúsztatások, áthallások.) Mintha kedvét lenné a női princípium animális átformálásában, amelyet következetesen és végtelen gondossággal, virtuóz vizuális leleményekkel valósít meg (*Art(e)Miss*, *Kentaurina*, *Séta a tavon*). Újabban márvánnyal is dolgozik – az *Unikornis* és a *Séta a tavon* azt bizonyítják, hogy nemcsak a mintázás, de a vésést, faragást is képes magas fokon művelni. A *Pallas Aszfaltné* arra példa, miként lehet kiforgatni eredeti értelmükből a klasszikus mitológiai témákat. Érdekes kettősség: miközben formailag „fölfelé” emel, a pszeudoszakralitásig, addig jelentéstartalmait tekintve blaszfemizál, lefelé stilizál. Számomra mégis egyik kedves, bensőséges, kisméretű domborműve, a *Szigligeti Madonna* jelzi: a zaklatott évek után talán megadatik neki az alkotói lét biztonsága, s ez a kiteljesedés felé viszi pályáját. Hiszen – meglátásom szerint – az a legnagyobb baj Béres János oeuvre-jével, hogy töredékes, hiányérzetet keltő. Ezek a valóban remek kislasztikák, amelyek kiállításán láthatók, esetlegesen tűnő megnyilatkozások, a felkapott témákat nem sikerült kimerítenie, továbbgondolnia. A szerves építkezés folytonossága, megérett váltások helyett egyedi (magányos) műveket érzékelünk, igaz, magas szintű szakmai megvalósításban. Csak bizakodhatunk: lesz még idő a továbblépésre, az elképzelések kiteljesítésére, az egyes művek szerves életművé alakítására.

Ha már ilyen áttekintés igényű kiállításban gondolkodott a rendező és az alkotó, talán jobb lett volna, ha a kislasztikai anyag Béres János köztéri műveiről készült fotók bemutatásával egészül ki. Szakmailag hitelesebb, egységesebb és hatásosabb kép rajzolódik ki egy valóban sokoldalú műegyüttesről. A szervezők azonban másképp gondolták, ezért egy grafikus-festő, Kelebi Kiss István temperafestményei kerültek a falra. Kétségtelen, van közös vonás. A szürreális gondolkodás a festőre is

jellemző, az álomszerű, színes kavalkád, a félabstrakt sziluettek, jelzések, a sejtelmes címek akár pandanját is képezhetnék a plasztikáknak. Ám főként a háttér megoldatlansága, a képfelület kidolgozatlansága, a kompozíció elasztikus mivolta ezt nem valósítja meg. A *Valaki emléke* vagy a *Vándorcirkusz* sorozat darabjainak közhelyes utalásaival sem tudunk igazán mit kezdeni. A magasrendű gondolatok és Pessoa költészetének festészeti „közvetítése” is elakad ezeken a technikai „apróságokon”.

A motívumok is túlon túl ismerősek Bálint Endre, Ország Lili, Vajda képi világából. Az a keskeny sáv, a figurativitás és az absztrakt között, amelyen a festő egyensúlyoz, sajnos nem vezetett el a vágyott célhoz. A festői minőség sem tört át, az a bizonyos tempera-technika, amivel Kelebi Kiss dolgozik, a tiszta színek vegyítése, fénytelenége nem áll össze asszociációkat keltő vizuális

mezővé. A végeredmény: látványos, színes dekorativitás, blikkfangos vizuális gegekkel megfűszerezve.

A grafikus felkészültebb: tiszta, biztos kézzel húzott vonalak, játékos, de áttekinthető elrendezés, szerkezet. A *Torreádor I.*, a *Lendület* valóban színvonalasan kivitelezett lapok. A *Lídia I.-II.* úgyszintén. Az irodalmi ihletés – Villon és Babits illusztrációk esetében – lényegesen meggyőzőbb megjelenítést eredményezett.

A két alkotó bemutatkozása kétségtelenül tanulságos volt. Annak ellenére, hogy a párhuzamok, az összevetés és a mérlegelés Béres János javára dől el. Kelebi Kiss István festményei és grafikái mindenképpen a tisztas közepszer kategóriájába tartoznak. Ebből is látszik: az azonos (vagy hasonló) kiindulópont mennyire eltérő kvalitást eredményezhet. A keresztutak sem mindig (és mindenben) találkoznak.

Harmóniakeresés(teremtés) – az anyag bővületében

(Elisabeth Ledersberger-Lehoczky képei, plasztikai és installációi a Keresztury ÁMK Kiállítótermében)

Az elmúlt húsz évben megszokhattuk már, főként itt, a határok mentén, hogy miként jelenik meg az uniós gondolkodás, együttműködés, mennyi új forma, szerveződés és természetesen hány új szereplő bukkan fel a korábbi időszakhoz képest. Nemcsak a gazdaságban, a kulturális élet terén is. Ma már természetesnek hat, hogy itt, Zalában horvát, szlovén, osztrák művészek tartósan és állandó szereplőként jelen vannak az egyéni és csoportos kiállításokon, művésztelepeinken visszatérő vendégek, s műveikkel lépten-nyomon találkozhatunk. Újra kell tanulnunk (s még mindig nem tudunk eleget) a térség, a pannon, az Alpok-Adria térség kulturális működését, s többé-kevésbé értjük és számon tartjuk mindazt, ami a szomszédságban történik. Ennek az új kapcsolatépítésnek legdinamikusabb ága a képzőművészet, érthető, hiszen a festményt, szobrot nem kell „lefordítani”, első látásra, magyarázat nélkül is élményt ad, befogadható. (Nemrég szerkesztőségünkbe látogattak a maribori Dialogi című, hasonlóan kéthavonta megjelenő, esztétikai-kritikai-irodalmi folyóirat munkatársai, hogy kölcsönös fordításokkal próbáljunk képet adni olvasóinknak egymás kortárs irodalmáról. Erre ősszel kerülne sor...) A kapcsolatleremtés azonban nem megy magától. Kellenek a szervezőkészséggel, aktivitással – túl a szakmai teljesítményen – rendelkező alkotók, akik felvállalják ezt a nem könnyű (olykor sziszifuszi) munkát. Korábban a Lendván élő, Munkácsy-

díjas Király Ferenc szobrászművész, a Lendvai Nemzetközi Művésztelep vezetője jeleskedett ezen a téren (ma inkább, érthetően, a saját munkát részesíti előnyben), az újabb időkben Elisabeth Ledersberger-Lehoczky – szintén szobrászművész, az Osztrák Képzőművészeti Szövetség alelnöke, bécsi és daraboshegyi lakos (Körmennd mellett) –, aki nemcsak a képzőművészet terén, több műfajban is érvényes műveket létrehozó alkotó, hanem sokoldalú szervezőmunkával képes összekötni a különböző országokban élő, dolgozó művészeket, érdekeltséget és feltételeket teremteni, mecenatúrát mozgósítani, vagyis anyagi háttérrel a kiállításokhoz, művésztelepekhez, kiadványokhoz. Ennek a munkálkodásnak jegyében, több csoportos kiállításon mutatkozott be a Keresztury ÁMK Kiállítótermében, ám ezúttal, márciusban, egyéni tárlaton kaphatunk változatos, izgalmas képet erről a kétfős identitású, osztrák-magyar szobrászról.

Szemmel láthatóan kétfős célja volt kollekciónak: egy részt bemutatni – a szobrászat mellett – más jellegű műveit is, másrészt ízelítőt adni abból a szinkron modernségből, érzékenységből, amellyel Elisabeth Ledersberger-Lehoczky szinte naprakészen követi az európai fejleményeket. (Megteheti, mert otthon van az európai nagyvárosok kiállítótermeiben. Legutóbb Párizsban, a Chateau Seguerial Galériában, Berlinben a Palast Galériában, Augustusburgban a Turm Galériában voltak kiállításai, valamint tíz helyen – többek között

Ljubljanában, Badenben, Hartbergben, Bécsben és Szombathelyen – mutatkozott be az a szabadtéri szobrászati program, a *Rolling Stars and Planets – Gördülő égitestek*, amelynek vezetője és persze alkotója.)

Elisabeth Ledersberger-Lehoczky festményei dinamikus formációk, lendületes, széles gesztusokkal felvitt, szinte kalligrafikus ecsetrajzok. Némelyek barnás-vörös tónusokkal, fehér alapon bontakoznak ki, de vannak színpompás alakzatok is. Érdekes megfigyelni, miként lesz a naturális forma, az elvonatkoztatás különböző stádiumain át mind stilizáltabb, elvontabb. Miként bomlik fel a „testegész” részleteire, válik kifejező gesztussá, mozdulattá, emblematikus jellé. A *Mooving*-sorozat éppen erről szól: a kecses, elforduló, stilizált női aktok sora egyre távolodik a naturális látványtól, s lesz a lendület áramában, önmaga dinamikáját kifejező, forgástest. A *Dance* hasonló szemlélettel, de már a kettősség jegyében születik. A férfi és a női princípium elemei jelen vannak, összefonódnak, áthatják egymást – szinte erotikus hatást keltve. Az emberi test – mint szerkezet – mutatkozik meg, mely a mozgás nyomán dekoratív formákat ölt fel. A kiállítótér egyik oldalán ez a dinamika érvényesül, míg a másikon a statikus formák dominálnak. A *Román struktúrák* az építészetből merítenek, a stabilitást, a nyugalmat, a statikus biztonságot érzékeltetik, ám a merev, geometrikus formációk, amelyek felülete már a térbe is „kitüremkedik”, szigorát a festékréteg oldja, fellazítja a geometriai formák osztásos ritmusait. Az erőteljes festőiség a *Golden time I-II.*-ben mutatkozik meg, mely az aranykori mítoszok világából hoz hírt... A *Sleeping* pedig egy zsúfolt, játékos dadaista kép/felület, a maga extrém mintázataival.

De nézzük a gazdag szobrászati (jobbára kisplasztikai) anyagot! Elisabeth Ledersberger-Lehoczky mindig is komolyan vette az „anyag(ok)” ihletését. Számára a márvány, a gránit – de a legközönségesebb ipari-hétköznapi(mű)anyag – is inspirációt jelent, megmozgatja fantáziáját, felszítja benne a konstruálás ör(d)ö(g)/m/ét. Itt is láthatjuk: szobrászunkat egyaránt foglalkoztatja az expresszív, lírai figurativitás és nonfiguratív formálás steril szépségideálja.

Az előbbi meggyőző példája a *Kis horvát lány*. A szobor kamaszos bája, a stilizáló egyszerűsítés ellenére az arcvonások finom részleteinek megjelenítése, úgy érzem, valódi szakmai bravúr. A fekete gránitból kifaragott *Kis fekete* archaikus (női) bálvány, kissé groteszk, humoros megformálásban. A kollekció többi része már analitikus szemléletű, a plaszticitást hangsúlyozó, nonfiguratív alkotás. Archipenko, Moore, Arp nyomában keresi és találja meg a számára természetes, erőteljes, az anyag törvényeit (el)ismerő és tisztelő formanyelvet. Olykor egy-egy (elvont) fogalom „megérzékiesítése” a feladat. A jellegzetes címek is erre utalnak (*Forma, Dinamika, Hajtogatás*). A *Kilátás* az „átmenet” konstrukciója: talált tárgy (zsalugáter) és a műtárgy (márvány sziluett)

kombinációja. A *Hajtogatás*ban nem lehet nem felismerni a női hozzáállást, megközelítést: a ruhaanyag (nem drapéria!) lágy, puha, érzéki redőkben hullik alá, rendeződik el. Ebben benne vannak azok a mindennapi tapasztalatok, amit csak egy nő szerezhethet. A *Guggoló* vagy az *Embrió* is e tárgykörhöz tartoznak, feminin jellegük mélyen visszatükröződik legömbölyített (mármár anyagszerűtlen), harmonikus formarendjükben.

Ez a humanizáló, háziasító törekvés mutatkozik meg a gyári, ipari tárgyak felhasználásában, installációvá, műtárggyá alakításában. Az afunkcionalitás mellett – amikor arról van szó, hogy egy-egy terméket, eszközt kiszakítunk köznapi használatából – ez a női szemlélet alakítja át a rideg, szériában készült, hulladékszerű anyagokat. Elisabeth Ledersberger-Lehoczky szenvedélyesen érdeklődik a műanyagok iránt, új formai lehetőségeket, hatást sejtve, találva „megdolgozásukban”, kombinálásukban. (Paizs László rokon törekvéseire emlékeztetve, melyre szép

Elisabeth Ledersberger-Lehoczky: Szlovák lány

példákat láthattunk a márciusban nyílt, szombathelyi emlékkiállításán.) Erre meggyőző példát szolgáltatnak a lépcsőfeljáróban elhelyezett, dróthálóra applikált műanyagból készült, remek figurák, melyek ráadásul vöröslő lyukas téglák lyukaiba van tűzve. Mint valami tisztelgő, fogadó „bizottság”. A dróthálóból készült „párnák” – szelíd humorral – adnak igazán bizonyosságot erről az „átalakító tehetségről”. A kis fiolák, üvegcsék – szintén az ipari hulladék, melléktermék köréből – számos átalakított, átfestett, applikált köznapi tárgy, bútor díszítő elemei. Dekoratív „kísérői”. A *Másféle tájképek* fatáblái erről szólnak, növényi formákká válik a sok apró kacat, a konstruálás, átdolgozás folyamán. Festéknyomok, rátétek, roncsolások, különféle rétegek alkotják a bonyolult fakturális felületet, mintha leleteket szemlélnének egy eltűnt, megsemmisült civilizációból. Az átalakult, „önmagából kifordult” kis éjjeliszekrény (melyet fiolák gyöngysora övez) – családi ereklye. Mementó, tisztelgés hajdani használója előtt. A *Kilátások-Belátások* ugyancsak ironikus kacat-kompozíció. A múlandóság

oltárképe. Ismét bizonyítva a művész antropomorfizáló leleményeit. (A vékony vörös drót hajra emlékeztet.) Blaszfémia ez, de keserű, tragikus felhangokkal.

Végül aligha mondhatunk mást: Elisabeth Ledersberger-Lehoczky vérbeli szobrász, a térben való gondolkodás mestere. Bármilyen anyaghoz nyúl, néhány mozdulat, átszerkesztés, „belelátás”, s máris kész a mű! Csak csodálkozhatunk, miként fér meg egyéniségében a hagyománytisztelet, a szakmai elmélyültség igénye, a felkészültség tisztelete és az a már-már anarchista, „(de)konstruáló” (szétszedő és újraépítő) ösztön, amivel elfogadva a kihívást, birtokba veszi ennek az ipari-tömegtermelő társadalomnak (romló-bomló) tárgyi kultúráját.

Kérdéseket tesz fel, kételyeket ébreszt, ott, ahol minden olyan magától értetődő... És összefüggéseket talál, ahol csak széttartó halmazok amorf tömegét látjuk. Harmóniát keres a megbomlott világban. Talán ezért jó, amit csinál: megszólító (néha provokatív), magasrendű művészet.

Elisabeth Ledersberger-Lehoczky: A kettő

